

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçeklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, **düşünərək yaşayınlar üçün**, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəlblər üçün, gülən üzlər üçün,
həyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

Ürək ver:

SERGİ ATA

LEV TOLSTOY

Rus dilindən tərcümə:

Zahid Saritorpaq

Koordinator: Amin
Redaktorlar: İlahə ƏHMƏDOVA
Toğrul MUSAYEV
Korrektor: Turac ELDARQIZI
Tərtibatçı: İsmayıllı SÜLEYMANLI
Art-direktor: Ramin HƏSƏNƏLİZADƏ
Cildin dizayneri: Aygül ƏLİYEVƏ

**Лев Николаевич Толстой
ОТЕЦ СЕРГИЙ**

**Lev Nikolayeviç Tolstoy
SERGİ ATA**

Bakı, "Parlaq İmzalar" Nəşriyyatı – 2024, 88 səh.

© Лев Николаевич Толстой / 1911

© Parlaq İmzalar MMC / 2024

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayılmışlanması qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 139
Yoldaş seriyası | 14

www.parlaqimzalar.az
info@parlaqimzalar.az

/parlaqimzalar
0559697259 / 0559897259

Mətbəə: "AVE PRİNT" MMC
NOYABR / 2024

Lev Tolstoy 1828-ci il sentyabrın 9-da Rusiyanın Tula quberniyasının Yasnaya Polyana malikanəsində anadan olub. Uşaq yaşlarında öncə anasını, daha sonra atasını itirib. 1844-cü ildə Kazan Universitetinə daxil olaraq Şərqi dilləri üzrə təhsil almağa başlayıb, lakin ikinci kursda təhsilini yarımcıq qoyaraq doğma kəndinə qayıdır.

1863-69-cu illərdə ilk irihəcmli romanını – “Hərb və sülh” ü yazıb. 1873-77-ci illərdə isə bir qadının faciəvi taleyindən bəhs edən “Anna Karenina” romanı üzərində çalışıb. Sonuncu böyük romanı “Dirilmə” isə 1899-cu ildə çap olunub. Böyük yazıçının sonuncu romanı “Hacı Murad” isə 1912-ci ildə, ölümündən sonra çap olunub. Lev Tolstoy 1910-cu il noyabrın 20-də “Astapova” stanisiyásında pnevmoniyadan dünyasını dəyişib.

Zahid Sarıtorpaq 1957-ci il mayın 11-də Şamaxı şəhərində anadan olub. 1981-87-ci illərdə Moskvada Maksim Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunda təhsil alıb. “Əlifba bayramında qətl”, “Dərdin sarı çəpkəni”, “Qarğı marşrutu” romanlarının müəllfididir.

Zahid Sarıtorpaq ingilis klassiki Con Miltonun “İtirilmiş cənnət” və “Qaytarılmış cənnət” epopeyalarını, Arthur Rembonun, Fransua Moriakın seçilmiş əsərlərini tərcümə edib. Bundan əlavə, V. Skott, C. Coys, M. Prust, Qöte, C. Steynbek, B. Pasternak və bir sıra başqa dahilərin əsərlərindən nümunələr onun tərcüməsində Azərbaycan dilində işiq üzü görüb.

I

Qırxinci illərdə Peterburqda hamını təəccübləndirən bir hadisə baş verdi: zirehli süvarilər polkunun saray eskadronunun¹ komandanı, gələcəkdə fligel-adyutant² olacağını, həm də imperator I Nikolayın yanında parlaq karyera quracağını qabaqcadan hamının ehtimal etdiyi yaraşlı bir knyaz toyuna bir ay qalmış kraliçanın xüsusi qayğı göstərdiyi kübar bir saray xanımı ilə evlənməkdən imtina edib adaxlısı ilə əlaqələrini kəsdi, istefa verdi, çox da böyük olmayan mülkünü bacısına bağışlayıb rahib olmaq məqsədilə monastırı getdi. Hadisənin daxili səbəblərini bilməyən insanlar üçün bu, müəmmalı və anlaşılmaz bir hərəkət idi; knyaz Stepan Kasatskinin özü üçün isə o qədər təbii baş verdi ki, ayrı cür necə hərəkət edəcəyini ağlına belə gətirə bilmədi.

---

1. Eskadron – piyada qoşunda rotaya bərabər süvari qoşun hissəsi – Red.

2. Fligel-adyutant – çar Rusiyasında padşahın məiyyətinə daxil olan zabit – Red.

Stepan Kasatskinin on iki yaşı olanda atası ölmüşdü. O, istefada olan qvardiya polkovniki idi. Anası isə oğlunun evdən ayrı düşməsinə görə dilxor olsa da, oğlunu evdə saxlamamağı, onu hərbi məktəbə göndərməyi tapşırmış ərinin sözündən çıxmağa ürək eləməmiş, mərhümən vəsiyyətini yerinə yetirmişdi. Dul qadın özü də qızı Varvara ilə birlikdə oğlunun yaşadığı Peterburqa köçmüdü ki, bayramlarda onu öz yanına apara bilsin.

Oğlanın çox gözəl bacarıqları var idi; vüqarlı və şəxsiyyətli, dərslərində, xüsusən də böyük həvəs göstərdiyi riyaziyyatda, hərbi təlimlərdə və at sürməkdə birinci idi. Boyca çox hündür olsa da, yaraşıqlı və çevik idi. Bundan əlavə, xasiyyətcə tündməzəc olmasaydı, nümunəvi kadet¹ saymaq olardı. İçmir, arvadbazlıq eləmir və heç vaxt yalan danışmırıldı. Onu nümunəvi olmağa qoymayan yeganə şey qəfil özündən çıxması idi; bu vaxt özünü idarə edə bilmir, gözləri qan çanağına dönürdü. Bir dəfə kadetlərdən biri mineral kolleksiyasını məsxərəyə qoyduğuna görə, az qala, onu pəncərədən atacaqdı. Bir dəfə də, az qala, kitabı bağlanmışdı: kottletlə dolu boşqabı təsərrüfat müdirinin başına çırpmış, zabitin üstünə hücum çekib verdiyi sözün üstündə durmadığı və üzünə baxa-baxa yalan danışdığını üçün onu vurmuşdu. Korpusun direktoru məsələni ört-basdır

---

1. Kadet – çar Rusiyasında orta hərbi məktəb tələbəsi – Red.

edib təsərrüfat müdirini işdən qovmasaydı, yəqin ki, rütbəsi “əsgər”ə endiriləcəkdi.

On səkkiz yaşında zabit rütbəsi ilə təhsilini bitirib aristokrat qvardiya alayından məzun oldu. İmperator Nikolay Pavloviç onu hələ hərbi məktəbdən tanıyordu və sonralar alayda da onu digərlərindən fərqləndirmişdi; buna görə də hamı onun fligel-adyutant olacağını gözləyirdi. Kasatski bunu təkcə şöhrətpərəstliyə görə deyil, daha çox ta hərbi məktəb dövründən Nikolay Pavloviçi dəlicəsinə, məhz dəlicəsinə sevdiyinə görə istəyirdi. Tez-tez onlara baş çəkən Nikolay Pavloviç – bu hündürboy, qabarıq sinəli, bığının üstündə qarmaq kimi donqa burnu və yanaqlarında qısa kəsilmiş bakenbardları olan, hərbi sürtüklü şəxs hər dəfə hərbi məktəbə şüx addımlarla gəlib gur səslə kadetləri salamlayanda Kasatski aşiq bir insanın keçirdiyi vəcdə qapılırdı. Sonralar bu vəcdi ilk sevgilisi ilə qarşılışanda yaşamışdı. Ancaq Nikolay Pavloviçə olan bu məhəbbət hissi daha güclü idi: ona sonsuz sədaqətini göstərmək, nə yolla olur olsun, bütün mənliyini ona qurban vermək istəyirdi. Nikolay Pavloviç bu heyranlığı görür və bilərəkdən onda bu hissi oyadırıcı. O, kursantlarla əylənir, onları öz ətrafına yiğir, gah onlara bir uşaq kimi davranır, mehribanlıq edir, gah da rəsmi üslubda, təntənə ilə müraciət edirdi. Kasatski ilə zabitin sonuncu hadisəsindən sonra Nikolay Pavloviç heç nə

deməmiş, amma Kasatski imperatora yaxınlaşmaq istəyəndə teatral bir əda ilə onu özündən uzaqlaşdırmış, qasqabağını töküb barmağıyla hədələmiş və sonra gedərkən:

— Yadınızda saxlayın ki, hər şeydən xəbərim var, sadəcə, bəzi şeyləri özüm açıb-ağartmırıam. Amma onlar burdadı, — deyib ürəyini göstərmişdi.

Təhsilini başa vurmuş kadetlərlə görüşdə daha bu barədə heç nə danışmadı; həmişəki kimi hər birinin istənilən vaxt birbaşa ona müraciət edə biləcəklərini dedi; ona və vətənə sədaqətlə xidmət göstərməyi tapşırdı və bildirdi ki, daim onu ən yaxın dostu bilsinlər. Həmişə olduğu kimi hamı təsirləndi, Kasatski keçmiş xatırlayıb göz yaşı tökdü və sevimli çarına var gücү ilə xidmət edəcəyinə söz verdi.

Kasatski xidmət üçün alaya keçəndən sonra anası qızını da götürüb əvvəlcə Moskvaya, sonra isə kəndə köçdü. Kasatski sərvətinin yarısını bacısına verdi, özünə saxladığı hissə isə xidmət etdiyi dəbdəbəli alaydakı dolanışığına ancaq çatırdı.

Kənardan baxanda Kasatski karyera quran ən adı, parlaq bir gənc qvardiyaçı kimi görünürdü, amma daxilində mürəkkəb və gərgin bir mübarizə gedirdi. Görünür, bu mübarizə ən müxtəlif formalarda ta uşaqlıq dövründən başlamışdı. Ancaq dərdi həmişə eyni idi: qarşısına qoyulan bütün işlərdə uğur qazan-

malı, tərifə layiq olmalı və insanları heyran etməliydi. İstər təlim, istərsə də elmdə o təriflənib başqalarına örnək göstərilənə qədər hər işi öz üzərinə götürüb durmadan çalışırdı. Bir məqsədə nail olan kimi o biri işə girişirdi. Beləcə, dərslərində birinci yerə yüksəldi; hələ hərbi məktəbdə oxuyanda bir dəfə fransızca danışarkən çətinlik çekdiyini hiss eləmişdi, bu dili öz ana dili kimi bilmək üçün dayanmadan məşq eləmişdi; sonra isə şahmatı öyrənməyə başladı, elə hərbi məktəb dövründə ən yaxşı oyunculardan biri idi, heç kəs ona bata bilmirdi.

Çara və vətənə xidmətdən ibarət ümumi həyat məqsədindən əlavə, onun həmişə başqa bir məqsədi də olurdu; həmin məqsəd əhəmiyyətsiz olsa belə, istədiyinə çatana qədər özünü bütünlükə buna həsr edirdi, yalnız bundan ötrü yaşayırırdı. Lakin bu məqsədə çatan kimi zehnində dərhal başqası canlanır və əvvəlkinin yerini tuturdu. Məqsədə çatmaq və hamidan üstün olmaq onun həyatının məğzi idi. Beləcə, məzun olduqdan sonra qarşısına ən əsas, ən böyük hədəfi qoydu və çox keçmədi ki, nümunəvi zabit oldu; ancaq bununla yanaşı, hələ də tündməzacliğindən əl çəkməmişdi, bu da hərbi işdə uğur qazanmasına mane olurdu. Bir dəfə yüksək təbəqədən olan bir şəxslə söhbət zamanı dünyagörüşünün kasad olduğunu görmüş, bunu aradan qaldırmaq üçün çoxlu kitab oxumuş və

isteyinə nail olmuşdu. Ardınca da kübar cəmiyyətdə parlaq mövqe əldə etmək fikrinə düşmüş, mükəmməl rəqs etməyi öyrənmiş və beləcə, çox keçmədən kübarların bütün ballarına və bəzi axşam yeməklərinə dəvət edilmişdi. Amma bu mövqe onu qane etmirdi. O, birinciliyə öyrəşmişdi və hələ ki sözügedən işdə bundan çox uzaq idi.

Kübar cəmiyyət o vaxtlar, əslində, elə həmişə və hər yerdə, fikrimcə, dörd növ insandan ibarət olub: 1) varlılar və saray əyanlarından; 2) saray mühitində doğulub böyüyen, amma varlı olmayan insanlardan; 3) saray əyanlarını təqlid edən varlılardan; 4) birinci və ikinciləri yamsılayan kasib və saray həyatından uzaq insanlardan. Kasatski birinciye aid deyildi, son iki çevrə tərəfindən isə böyük məmnuniyyətlə qəbul edilirdi. Kübar cəmiyyətə qoşulmaq istəyəndə hətta həmin təbəqədən bir qadınla əlaqə qurmağı qarşısına məqsəd qoymuşdu və özünün belə gözləmədiyi halda, tezliklə buna nail oldu. Amma çox keçmədi, gördü ki, o, indiyədək necə də aşağı səviyyəli çevrelerdə dolaşırmış, mövcud olan ali təbəqələr və saraya yaxın cəmiyyət tərəfindən hər nə qədər qəbul olunsa belə, o, burada da yad idi; onunla nəzakətli davranışları, lakin göstərilən bütün rəftarlar sübut edirdi ki, bu şəxslərin öz adamları vardı və o isə həmin adamlardan biri deyildi. Kasatski onların sırasına daxil olmaq istəyirdi. Bundan

ötrü ya fligel-adyutant (özü də bu rütbəyə ümid edirdi) olmalıydı, ya da həmin yüksək çevrədən kiminləsə evlənməliydi. Qərara gəldi ki, evlənsin. O, daxil olmaq istədiyi cəmiyyətdə təkcə özünün deyil, ən yüksək çərvədəki sanballı mövqe tutmuş bütün insanların yaxınlaşmağa çalışdığı bir qızı, gözəli, saray dilbərini seçdi. Bu, qrafinya Korotkova idi. Kasatski təkcə karyera qurmaq üçün Korotkovanın qulluğunda durmağa başlamadı, bu xanım həm də həddindən artıq cəlbedici idi və tezliklə oğlan ona aşiq oldu. Əvvəl-əvvəl Korotkova ona qarşı soyuq davranışındı, amma sonra birdən-birə hər şey dəyişdi və o mehribanlaşdı, qızın anası da Kasatskini tez-tez evlərinə dəvət etməyə başladı.

Kasatski təklifini etdi və razılıq aldı. O, çox asanlıqla çatlığı bu xoşbəxtliyə inanmır, ana ilə qızın ona xüsusi münasibət göstərdiyini görüb təəccüb edirdi. Sevgi gözlərini kor eləmişdi, buna görə də şəhərdə, demək olar, hamının bildiyi bir məsələdən xəbərsiz idi: sən demə, sevgilisi bir il bundan əvvəl Nikolay Pavloviçin məşuqəsi imiş.